

Fejlesztések a síkhurkológépeknél

Zoles József
okl. gépészmérnök

Kulcsszavak: Síkhurkolás, Cotton-gép, Pulóverkötés, Kaendler cég

A számítógépes (elektronikus) vezérlések elterjedése a kötőgépeknél nem hagyta érintetlenül a síkhurkológépeket sem. Mint ismeretes, ezeknél a gépeknél korábban láncos majd lyukasztott papírszalagos vezérlőberendezéseket alkalmaztak. Ezek a vezérlőberendezések meglehetősen megnövelték a méretnagyság valamint a mintaváltások időszükségletét, így ezeknél a műveleteknél tetemes állásidőkkel kellett számolni. A számítógépes vezérlőberendezések létrehozásával lehetőség nyílt arra, hogy a régi gyártású gépeket ezzel az új technikával szereljék fel, megtartva a szemképző eszközök régi mozgató mechanizmusait.

Az számítógépes vezérlőberendezések működtetéséhez meg kellett oldani a számítógépes mintakészítést (a gép vezérléséhez szükséges parancsokat), amelyeket azután megfelelő adathordozókon (diszken) rögzítve lehet beolvasni a gép vezérlését végző „fedélzeti” számítógépbe.

A számítógépes vezérlés lehetővé tette a régi gépeknél a kötöttáruk előállításánál az ún. szekvenciális gyártás bevezetését. Ennek elvi ábrázolása látható az 1. ábrán. Az eleje rész elkészítése után a gép kezelője leszedi

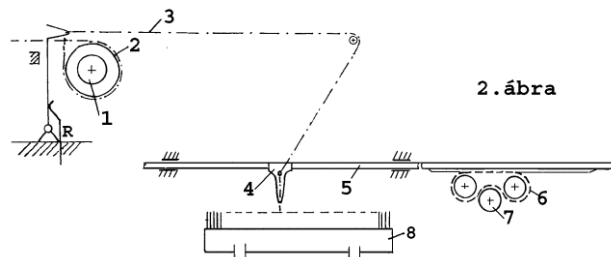
az elkészült idomlapokat, alaphelyzetbe állítja a háta rész kötéséhez szükséges szemképző eszközöket, a fedélzeti komputeren beállítja a háta rész hurkolásának indítóprogramját, majd az automatikus szemátakasztó berendezéssel minden szemképző hely (munkaegység, fontur) tüire átakasztja a bordásszegélyt.

A háta rész elkészülte után hasonló műveleteket végez el az ujjá részek elkészítéséhez is.

A síkhurkológép-gyártók az új gépek kifejlesztésénél a számítógépes vezérlés mellett felhasználták a szervomotorok által nyújtott lehetőségeket is.

A szervomotorok megjelenése lehetővé tette, a síkhurkológépeket gyártó cégek számára, hogy a gépek vezértengelyét, valamint a fontosabb szemképző eszközök mozgatóját (fonalvezetők, lengőlakat, fedőtűk stb.) ezek felhasználásával oldják meg.

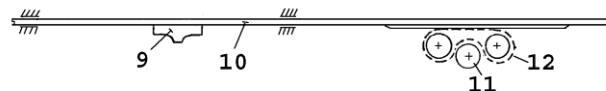
A 2. ábra a fonalvezető sín mozgatójának megoldását szemlélteti szervomotor alkalmazásával. A 3. fonal lefejtését a csévéről valamint eljuttatását az 5. fonalvezető sinen levő 4. fonalvezetőhöz az 1. motor végzi, a 2. dörzstárcsa útján. A 7. szervomotor mozgatja az 5.

2. ábra

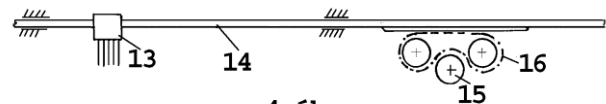
fonalvezetősin a 6. fogazott hajtósíj útján, amelynek fogai az 5. fonalvezetősin fogaihoz kapcsolódnak, így a 8. tűágy tűihez egyenletes sebességgel történik a szükséges mennyiségű fonal bevezetése.

Hasonló megoldást alkalmaznak a 3. ábrán látható 9 lengőlakatok mozgatásánál is, ahol a 11. szervomotor a 12. fogazott síj útján mozgatja a 10. fogazott sint.

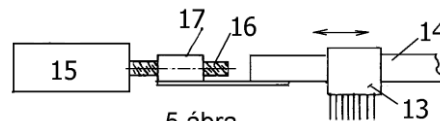
3. ábra

A 4. ábra a 13. fedőtűk (deckerek) oldalirányú mozgatóját szemlélteti, amit a 15. szervomotor a 16. fogazott hajtósíj és a 14. fogazott sín kapcsolódása útján végez el.

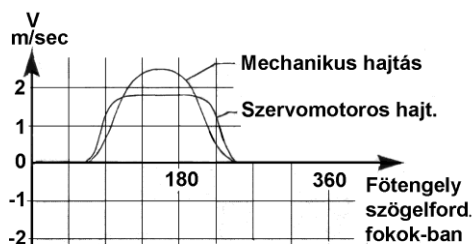
4. ábra

A fedőtűk oldalirányú mozgatására egy másik megoldást mutat be az 5. ábra, ahol a 15. szervomotor a 17. csavarorsón keresztül végzi a 14. sín, ezáltal a 13. fedőtűk oldalirányú elmozdítását.

5. ábra

A szervomotoros hajtások alkalmazásával az egyes eszközök mozgatójának sebessége a régi mechanikus (excenteres) megoldásoknál lényegesen egyenletesebb lett. Ezt mutatja be a 6. ábra.

6. ábra

1. ábra

7. ábra

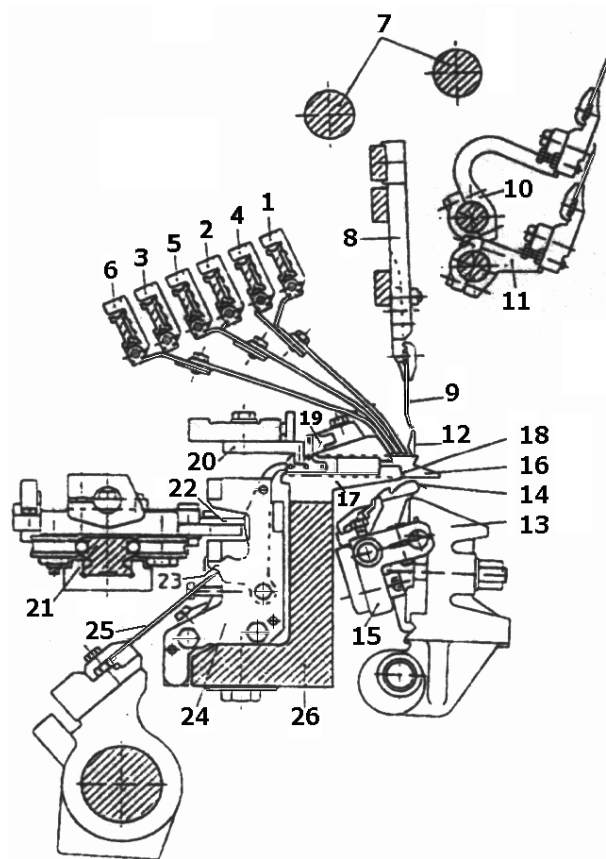
8. ábra

9. ábra

Az elektronikus vezérlés és a szervomotorok felhasználásával szerkesztette meg síkhurkológépét, „*Super-cotton*” néven, a Karl Mayer textilgépcsoporton belül működő Kaendler cég. A gép fényképe a 7. ábrán, a fedélzeti computer képei pedig 8. és a 9. ábrán láthatók. A gép szemképző eszközeinek egymáshoz viszonyított elrendezési vázlatrajzát a 10. ábra szemlélteti.

Bordásszegély készítésére ez a gép nem alkalmas, erre egy külön gyűjtőfésűre dolgozó síkhurkológépet kell alkalmazni. Erről a gyűjtőfésűről a bordás szegélyeket a gépkezelőnek kell kézzel átcsúsztatnia a síkhurkológép szemátrakasztó fésűre, majd ezeket a fésűket egy szállítóberendezésre helyezni. Ez a szállítóberendezés viszi a szemátrakasztó fésűket az egyes munkaegységekhez (fonturokhoz), ahol azután a síkhurkológép horgastűire a szemátrakasztás már automatikusan történik.

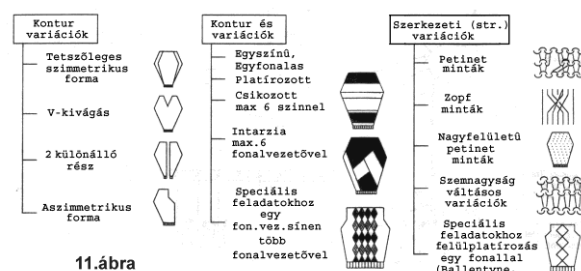
10. ábra.

1-6: fonalvezetők, 7: dekerberendezés vezetők, 8: konturdecker, 9: deker, 10: felső petinetdecker, 11: alsó petinetdecker, 12: horgas tű, 13: tűágy, 14: szemlevertő platina, 15: szemlevertőplatina-ágy, 16: hullámosító platina, 17: hullámosítóplatina-ágy, 18: présél, 19: megállító lécz, 20: hullámosítóplatina-csoport mozgató, 21: lengőlakat vezető sín, 22: lengőlakat, 23: lengőplatinák, 24: lengőplatiná vezető, 25: lengőplatinákat rögzítő rugók, 26: tartógerenda

A gép mintázási lehetőségei három csoportba sorolhatók:

- kontúrvariációk,
- színvariációk,
- szerkeszeti variációk.

A felsorolt mintázási lehetőségek a 11. ábrán láthatók.

11. ábra

A mintázási lehetőségeket elősegítik az alkalmazott főbb technikai megoldások:

- a gép vezértengelyének forgatását szervomotor végzi, amely a hullámosítás folyamata alatt állandó sebességet biztosít,
- minden fonalvezető sín mozgása saját szervomotorral történik,
- ugyanez vonatkozik a kontúr- és petinet-fedőtűk (decker) mozgására is,

Konturdeckerekkel
raglánforma és V nyakforma
kialakítása egy kettős
deckerezési folyamatban

"1"-ből a "2" helyre
való átugrás teljes
sebességgel megy végbe

12. ábra

alakítottak ki,

- programból vezérelhető a szemnagyságállítás, szervomotor alkalmazásával.

A fonalvezetők és a konturdeckerek egyedi mozgása lehetővé teszi a 12. ábrán látható V nyakkivágású, idomozott eleje rész készítését egy-egy konturdeckerrel és egy-egy fonalvezetővel.

A konturdeckerek az 1 helyzetből a 2 helyzetbe való átugrást a gép sebességcsökkentés nélkül hajtja végre.

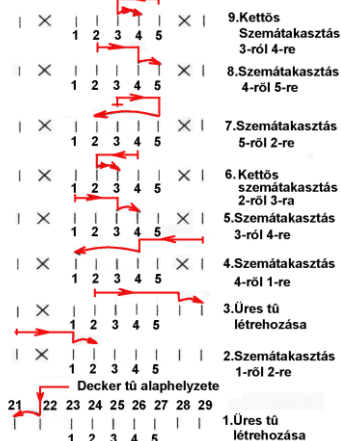
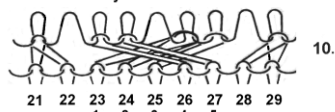
Petinet (szemátakasztós) minták készítésénél is lehetőség van idomozott lap készítésére, ugyanis míg a konturdeckerek dolgoznak, addig a petinetdeckerek a hurkolási tartományon kívülre pozícionálhatók. Ezt a petinet deckereknek a kötési tartományából körpályán való kifordításával oldották meg, szintén szervomotorok alkalmazásával.

A petinetdeckerek oldalirányú mozgási tartománya lehetővé teszi lyukacsos minták készítését a teljes idomlap felületén, mind pulóvereknél, mind kardigánoknál.

Kardigánok eleje részének készítésénél – egy fontou-ron belül – egyszerre történik a jobb és bal oldali eleje részek idomozott, mintázott kötése.

A petinetdeckerrel megvalósítható mintázások közül említést érdemel a 2x2-es fonatolt (copf-) minta készítése,

2x2-es zopf-minta készítésének
folyamata 5 tűvel

13. ábra

- minden munkaegységhez (fonturhoz) egy-egy külön mozgató konturdecker és petinetdecker tartozik,

- a fonalvezetők és a deckerek pozicionálása teljesen üzembiztos,

- a kontur- és a petinetdeckerek maximális oldalirányú elmozdítási lehetősége 480 mm. Ez az érték több mint a hasznos tűágy mérete (864 mm) fele,

- a speciális fonalfektetés mintákhoz (pl. intarziámintákhoz) speciális fonalvezetőket

szemáthelyezések befejezésekor a 3 jelű tű üresen marad, míg a 4 jelű tűre kettős szem került. A következő szemsor készítésénél így mind az oldal-tűkön, mind a 3 jelű tűn fonalhullám képződik amely a kelmében lyukat hoz létre (10. mozzanat).

A 15. ábra bal oldali része fektetőfonallal kombinált intarziámintát (*Ballentyne*-t), míg az ábra jobb oldala fektetőfonallal kombinált csíkos intarziámintát (*Tartan*) mutat be. Mindkét mintánál a konturdeckerek teljesen idomozott kötött lapot állítanak elő!

A kötött lapok mintatervezése a cég által szállított szoftver segítségével, számítógéppel történik. Egy olyan eleje minta amelynek elkészítése kontur- és petinetdeckerekkel, valamint színváltásokat is igényel, kb. 120 perc. Ezután a minta adatai mágneslemezen rögzíthetők, amelyről az adatok a gép fedélzeti computerébe 1 perc alatt betölthetők.

A Kaender cég által gyártott „Supercotton” 5022 típusú síkhurkológépek főbb adatai

- Gépfínomság (gauge, ejtsd: gédzs, rövidítve gg, azaz a 1,5 angol hüvelykre – 38,1 mm-re – számított tűk száma): 9, 12, 21, 27.

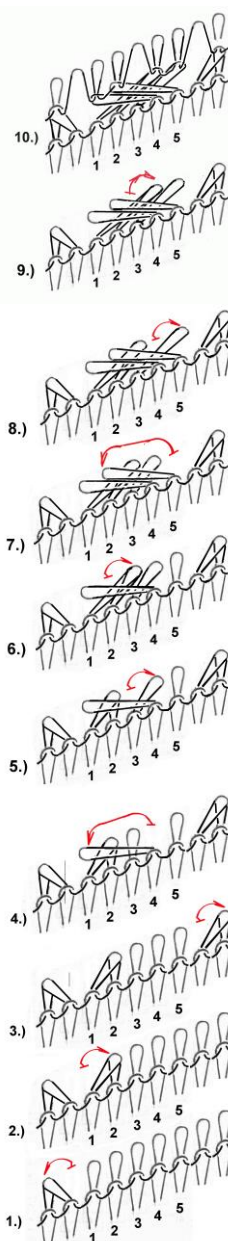
- A munkaegységek (fonturok) száma: 4, 8, 12, 16.

- Hasznos tűágy mérete fonturonként: 34" (864 mm).

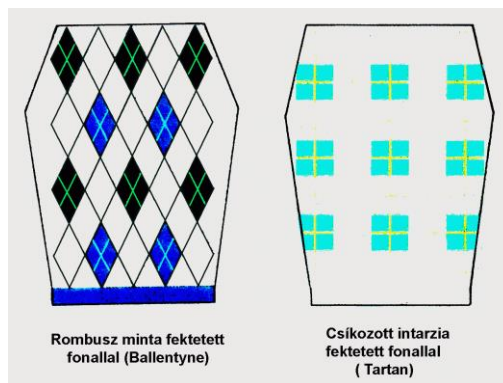
- A fonalvezető sínek száma: 3–6.

- Szemsorsűrűségi adatok:

9 gg finomságú gépen: 3,8–4,2 sor/cm

14. ábra

15. ábra

12 gg finomságú gépen: 4,8-5,3 sor/cm
 21 gg finomságú gépen: 7,0-10,0 sor/cm
 27 gg finomságú gépen: 8,0-11,0 sor/cm

Javasolt fonalfinomsági számok anyagfajtánként:

Nyersanyag	9 gg	12 gg
Gyapjú	Nm 9/2 (110 tex x 2)	Nm 10/2 (100 tex x 2)
	Nm 8/2 (125 tex x 2)	Nm 12/2 (84 tex x 2)
	Nm 7,5/2 (130 tex x 2)	Nm 16/2 (64 tex x 2)
Akril	Nm 16/2 (64 tex x 2)	Nm 24/2 (41 tex x 2)
Terjedelmesített akril	Nm 14/2 (72 tex x 2)	

Nyersanyag	21 gg	27 gg
Gyapjú	Nm 28/2 (36 tex x 2)	Nm 36/2 (28 tex x 2)
	Nm 30/2 (34 tex x 2)	
	Nm 32/2 (32 tex x 2)	
Akril	Nm 48/2 (21 tex x 2)	Nm 36/2 (28 tex x 2)
Terjedelmesített akril	Nm 56/2 (18 tex x 2)	
Keverékfonal (75% PVY-HB, 25% gyapjú)	Nm 48/2 (21 tex x 2)	Nm 48/2 (21 tex x 2)
Terjedelmesített poliamid vagy poliészter filament-fonal	Nm 50/2 (20 tex x 2)	Nm 6 (15 tex x 2)
Fésült pamutfonal (mako)	4xNm 100/2 (4x 10 tex x 2)	
Pamut, modál	Nm 45/3 (22 tex x 3)	
Selyem	Nm 40/3 (25 tex x 3)	
Len	Nm 15/1 (67 tex x 1)	
	Nm 40/3 (25 tex x 3)	

Percenként elkészíthető maximális löketek (sorok) száma: 100/min

A percenkénti szemátaasztások

(deckerezések) száma:

Formakialakításakor: 50/min

Petinet és fonatolt mintáknál: 40/min

A gépek optimális teljesítőképességéhez szükséges munkatermi adatok:

Hőmérséklet: 20°C ± 2°C

Relatív légnedvesség: 65% ± 2%

Műszaki adatok:

	16 fontur	12 fontur	8 fontur	4 fontur
Hossz (mm)	22 850	18 050	13 250	8450
Szélesség (mm)	1810	1810	1810	1810
Magasság (mm)	1935	1935	1935	1935
Nettó tömeg (kg)	14 800	11 700	8600	4800
Levegőszükséglet	kb. 10 m ³ /h, 600 kPa			
Üzemi feszültség	380 V ± 10%			
Áramfajta	AC 3			
Üzemi frekvencia:	50 Hz			
Teljesítmény igény	18 kVA			
A vezérléshez szükséges feszültség	DC 24 V			

Teljesítmény adatok

Ezek a percben szereplő adatok egy komplett pulóverre (eleje, háta, 1 pár ujj) vonatkoznak, és a fontur-szám alapján „visszaszámolással” kerültek megadásra, beleértve a szükséges segédidőket is, mint pl. a bordászegélyek feltűzése és átakasztása a túsorra.

Bázistermék:

Kereknyakú, 42-es méretű pulóver.

Anyag 100%-os gyapjú, fonalfinomság: Nm 30/2

Szemsorsűrűség: 8,3 sor/cm

Előállítási idők (percben):

	12 fontur	16 fontur
<i>Sima kötés (mintázat nélkül)</i>		
Eleje	1,4	1,1
Háta	1,4	1,1
Ujj (1 pár)	2,1	1,5
Összesen	4,9	3,7
<i>Eleje teljes szélességében fonatolt mintával</i>		
Mintás eleje	3,8	2,9
Sima háta	1,4	1,1
Sima ujj (1 pár)	2,1	1,5
Összesen	7,3	5,5

Felhasznált irodalom

- Europäische Patentmeldung: EP 0 600 263 A2. Elektronische Steuereinheit für Maschinen mit durch hochdynamisch arbeitende Stellglieder synchronisiert gesteuerten Bewegungsabläufen. (1993.11.16)
- Karl Mayer cég által kiadott Sonderdruck: Flachkulier-wirkmaschine Kaendler-„Supercotton” Modell 5022